

MARCUSJAAR B-2020-2021
ZONDAG: DOOP VAN DE HEER
10 JANUARI 2021

Evangelie uit Marcus 1,7-11

Uit het heilig evangelie van onze heer Jezus Christus volgens Marcus

- ⁷ Johannes verkondigde:
 `Na mij komt iemand die krachtiger is dan ik;
 ik ben te min om mij te bukken
 en de riem van zijn sandalen los te maken.
- ⁸ Ik heb u gedoopt met water,
 maar Hij zal u dopen in heilige Geest.'
- ⁹ In die dagen kwam Jezus uit Nazaret in Galilea
 en Hij liet zich in de Jordaan dopen door Johannes.
- ¹⁰ Meteen toen Hij uit het water kwam,
 zag Hij de hemel openbreken
 en de Geest als een duif op zich neerkomen.
- ¹¹ En er klonk een stem uit de hemel:
 `Jij bent mijn geliefde Zoon, in wie Ik vreugde vind.'

KBS Willibrord 1995

- 1) Twee deeltjes zijn in deze perikoop te onderkennen:
 - 1^e Verzen 7-8: de messiaanse prediking van de Doper,
 - 2^e Verzen 9-11: het doopsel van Jezus.

- 2) Het **eerste** deeltje (verzen 7-8):
 - a) Marcus richt de prediking van de Doper uitsluitend *op de persoon van Jezus*, of anders gezegd: hij heeft de oorspronkelijke prediking van Johannes de Doper toegespitst op de *christologie*. De Doper brengt een *christologische boodschap*.
 - b) Qua vormgeving wordt de messiaanse boodschap van Johannes samengevat in twee parallelle zinnen:
 - ° een synoniem parallellisme: v. 7;
 - ° een antithetisch parallellisme: v. 8.
 - c) In dit dubbel parallellisme wordt de *superioriteit van Jezus tegenover de Doper* driemaal beklemtoond.
 - d) Jezus is "**de sterkere**", en dat
 - ° niet alleen tegenover de Doper zelf,
 - ° maar ook tegenover zijn eigenlijke tegenstander, de Satan.

"Door woord en daad brengt Jezus het Godsrijk aanwezig. Hierin toont hij zich de sterkere van Satan. De macht van het Godsrijk blijkt krachtiger dan die van de heerschappij van de heerser van deze wereld. Als heraut en realisator van het eschatologisch Godsrijk, dringt Jezus het machtsgebied van de Satan binnen, waarin mensen gevangen zitten (Mc 3,27: 'Niemand kan het huis van een sterkere binnengaan om zijn inboedel te roven, als hij die sterkere niet eerst vastgebonden heeft, pas dan kan hij zijn huis leeghalen'). Hij bevrijdt hen van ziekte, bezetenheid

*en zelfs van de dood, zovele manifestaties van de heerschappij van het kwaad. Er is een eschatologische strijd aan de gang tussen God en de Tegenstander, tussen goed en kwaad” (*A. Denaux, p. 18).*

- e) In deze verzen wordt nog een *ander* beeld gebruikt om *de ondergeschiktheid van de Doper tegenover Jezus* uit te drukken, nl. in v. 7: de Doper is niet waardig de riem van Jezus' schoeisels los te maken.

*“Het losmaken van de schoenriem is de nederigste slavendienst. Volgens rabbi Jehoshua ben Levi moet de leerling tegenover zijn rabbi alle slavendiensten verrichten, behalve het losmaken van de schoenriem. Het deelwoord ‘neerbukkend’ versterkt nog de deemoedigheid van het gebaar. Kortom Johannes acht zich zelfs niet waardig om in de diepste deemoed de nederigste slavendienst aan Jezus te verrichten, zo groot is degene die nà hem komt. Een grotere tegenstelling is niet denkbaar. Tegenover de grootheid van Jezus is eenieder oneindig klein, zo leert ons het woord van de Doper.” (*A. Denaux, p. 19).*

- f) Het grote onderscheid tussen Jezus en de Doper blijkt ten slotte uit *de verschillende doop* die ze toedienen:

- ° Johannes de waterdoop,
- ° Jezus het doopsel met de heilige Geest.

- g) Verklaring hierbij:

Hier wordt een *oudere traditie omgevormd met het oog op de christelijke realiteit*;

- ° **Joannes' verkondiging in de oorspronkelijke traditie** : er was sprake van een doop met Geest en vuur.

+ Geestdoop wijst op de eschatologische geestesgave,

+ de vuurdoop op het vernietigende oordeel;

Dat betekent:

+ Volgens de Doper brengt de komende Messias allereerst heil, de lang beloofde eindtijdsgave van de Geest Gods (Joël 3,1-5: *Daarna zal zich dit voltrekken: Ik zal mijn geest uitgieten over al wat leeft...*);

+ Voor de onwilligen (die niet bereid zijn zich te bekeren) brengt hij het vernietigende vuur van het oordeel.

- ° **Marcus in v. 8**: er is nog slechts sprake van een doopsel met de heilige Geest. Hier wordt wellicht reeds gedacht aan de werkelijkheid van het christelijk doopsel, waar de leerling van Jezus de heilige Geest ontvangt.

3) Het **tweede** deeltje (v. 9-11):

- a) Dit deel bevat de doop (v. 9) en openbaringsscène (v. 10-11):. Hier wordt de onduidelijkheid over de aangekondigde Messias opgeklaard: in de doopscène wordt Jezus van Nazareth met name genoemd.

- b) De aangekondigde messias is *geen mythisch wezen, maar een concrete, levende persoon*: Jezus van Nazaret.

- c) Het doopsel wordt opvallend *sober verteld*.

Marcus poogt nog niet het feit te rechtvaardigen dat de *zondeloze* Jezus een bekeringsdoop ondergaat – later zal Matteüs dat wel doen (Mt 3,14-15: *‘Maar Johannes poogde hem tegen te houden met de woorden: ‘Ik zou door u gedoopt moeten worden, en dan komt u naar mij? Jezus antwoordde: ‘Laat het nu maar gebeuren, want het is goed dat we op deze manier Gods gerechtigheid vervullen’*).

d) Toch ligt misschien een aanloop tot *diepere duiding* van het feit in de tegenstelling tussen “gedoopt of ondergedompeld worden in de Jordaan” en “het opstijgen uit het water”: degene die zich deemoedig en gehoorzaam buigt onder de hand van de Doper en zich onderwerpt aan het doopsel voor het hele volk, wordt door God bevestigd en verheven.

e) De eerste christenen en de diepe zin van het doopsel van Jezus:

*“De eerste christenen waren niet enkel geïnteresseerd in het **naakte** feit van Jezus’ doop. Als gelovigen vermoedden ze dat dit gebeuren **meer betekende** dan wat de mens met de ogen van het lichaam kan zien. De doop van Jezus heeft een diepere zin, die slechts God kan meedelen en die alleen de ogen van het geloof kunnen waarnemen.*

*Om die diepere betekenis te verwoorden, maakten ze gebruik van de taal en de denkcategorieën van de apocalypiek. De diepere geloofszin van Jezus’ doop wordt geduid in een apocalyps, =een openbaring. Op het doopsel volgt een duidingsvisioen. Op het eerste gezicht lijkt dit visioen uitsluitend voor Jezus bestemd te zijn: “**Hij** zag dat de hemelen opengescheurd werden en de geest als een duif in Hem neerdaalde”. Maar **eigenlijk** gebeurt die openbaring veel meer voor **de christelijke lezer**”...*

*... Opdat een hemelse realiteit binnen onze menselijke ervaringswereld zou kenbaar worden, moeten de “hemelen opengescheurd worden” (vgl. Js 63,19: ‘Mocht Gij de hemel toch openscheuren om af te dalen’), moeten hemelse werkelijkheden, in dit geval Gods Geest, op aarde “neerdalen”, uiteraard in een zichtbare gestalte, in dit geval in de gestalte van een vogel; de Geest Gods daalt neer als een duif.” (*A. Denaux, p. 20).*

+ De duif als zichtbaar teken:

1. *De duif als zichtbaar teken van de Geest is misschien geïnspireerd op een rabbijnse voorstelling: bij de schepping zweefde Gods Geest over de wateren ‘als een duif, die boven haar jongen zweeft... In de Aramese vertaling met commentaar van het Hooglied 2,12 wordt ‘de roep van de tortelduif geïnterpreteerd als de stem van de Geest’ (*P. Kevers, p. 29).*

2. *“Dat de hemel openscheurt, gebeurt niet vanzelf. Dat is het werk van God. Het laat zien dat hij vanuit de hemel ingrijpt en zich nu op aarde zal laten gelden. Dit ingrijpen van God richt zich op Jezus en bestaat uit **twee** handelingen.*

°Eerst doet God de Geest op Jezus neerdalen en machtigt hij hem daardoor om als zijn gezant op te treden. De Geest is de kracht die Jezus ertoe in staat stelt Gods opdracht uit te voeren.

*° Daarna laat God zijn stem horen en spreekt hij over Jezus een aanstellingsformule uit. Nadat God Jezus eerst zijn Geest gegeven heeft, benoemt hij hem met de woorden ‘Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind ik vreugde’ tot zijn speciale afgezant, geroepen om een buitengewone opdracht uit te voeren. Wat deze opdracht inhoudt, wordt in de volgende scène aangeduid. Wat verder nog opvalt, is dat **alleen Jezus zelf** getuige is van zijn aanstelling en zending. Volgens het verhaal is hij immers de enige die ziet wat er gebeurt en hoort wat er wordt gezegd. Wanneer hij met zijn optreden begint, weet geen van de andere menselijke acteurs dat hij door God als zijn zoon gezonden is. Dit geheim van wie Jezus werkelijk is, wordt in de loop van het verhaal onthuld en is pas aan het eind*

*volledig openbaar. Vergeleken met de acteurs in het verhaal bevinden wij ons als lezers in een bevoorrechte positie. Wij weten namelijk van meet af aan wie Jezus is. Toch is onze informatievoorsprong beperkt. Ook wij zullen worden verrast door de manier waarop de identiteit van Jezus als zoon van God uiteindelijk wordt ingevuld” (*J. Smit , p. 37-38).*

- f) In de openbaring worden twee belangrijke uitspraken omtrent Jezus gedaan:
- De Geest Gods op Jezus neerdalend blijft rusten op hem.
Aan Jezus wordt toegeschreven wat in het Oude Testament gezegd wordt van de gezalfde, de Messias, *die de Geest in volheid zal bezitten (vgl. Js 11,2; 61,1); *of van de Dienaar van Jahwe, op wie God zijn Geest legt (vgl. Js 42,1); in de kracht van die Geest zal Jezus zijn openbaar leven aanvangen.
 - De hemelse stem onthult Jezus' eigenlijke identiteit (v. 11).
*“Voor de ogen van het lichaam is Jezus van Nazareth op het moment van zijn doop slechts een mens als de anderen, een zondaar zoals wij allemaal. Maar in werkelijkheid, d.w.z. in Gods ogen en voor de ogen van het geloof, is hij Gods welbeminde, eengeboren Zoon. Hij hoort op een heel bijzondere wijze thuis in de wereld van God. Als zodanig is hij het voorwerp van Gods bijzondere welbehagen. Als Zoon immers ontvangt hij een opdracht. In zijn handen legt God de geheimen van het Koninkrijk. Deze ultieme realiteit, deze laatste heilsgave moet hij aan de mensen brengen.” (*A. Denaux, p. 21).*

- 4) Dubbele betekenis van de doop van Jezus in de Jordaan (*P. Kevers, p. 29-30)
*Jezus ‘daalt af’ in het water en ‘stijgt er weer uit op’
= het is een *daad van vernedering* en een *teken van verheffing!*
- a) een daad van vernedering: Jezus sluit zich aan bij de bekeringsbeweging die door Johannes op gang is gebracht. Samen met zijn volk stelt hij een gebaar van boete: afdalen in de Jordaan als de dienaar van de mensen. Hij zal zich nog verder vernederen tot de dood op het kruis.
- b) een teken van verheffing: Jezus wordt niet alleen met water, maar ook met de Geest gedoopt.
De hemelse stem (v. 11) getuigt dat de weg die Jezus gaat, de weg van vernedering en dienstbare liefde tot het uiterste, Gods goedkeuring wegdraagt. In die weg wordt Gods heerlijkheid openbaar.
- 5) Een bijkomende gedachte ter bezinning kan zeker ook deze zijn: Jezus wordt ondergedompeld in de wateren van de Jordaan; moge dit een beeld zijn om te zeggen dat hij werd ondergedompeld in de wateren van de volle menselijkheid; niet menselijks is hem dus vreemd gebleven, behalve God ontrouw worden in zonde en belediging.
Zie de Hebrëënbrieff hoofdstuk 4, verzen 14-15: onze belijdenis over de hogepriester Jezus: *“Want wij hebben een hogepriester die in staat is mee te voelen met onze zwakheden; Hij werd zelf op allerlei manieren op de proef gesteld, precies zoals wij, afgezien dan van de zonde.”* (vers 15)

6) Uit een homilie van jaren geleden opgetekend:

“Waarom moest Jezus precies in het water van de Jordaan worden gedoopt? Was er voor zijn doop geen ander stromend water beschikbaar?

Heel zeker, maar die Jordaan, dat was nu zomaar geen gewoon water meer.

Het water van de Jordaan, evenals dat van de Rode Zee, het waren Bijbelse wateren geworden, wateren met diepe betekenis in Gods ogen en door Gods kracht

Het waren wateren geworden die Gods Geest en Gods Kracht had aangeraakt.

Het waren wateren geworden die Hij had beroerd door zijn barmhartig en liefdevol hart.

Door het water van de zee heen (Exodus) had God immers zijn volk met Mozes uit de ellende en de slavernij van Egypte bevrijd.

En over het water van de Jordaan heen was datzelfde volk met Mozes’ opvolger door Gods Kracht het beloofde land kunnen binnentrekken: de woonplaats van God met zijn mensen. In die wateren en door die wateren heen had God dus zijn Liefdesverbond voorgoed met zijn volk bewerkt en voorgoed ook getekend.

Johannes kon dus eigenlijk nergens anders zinvoller, met meer betekenis gaan dopen dan in de Jordaan: dat doopsel van Jezus was boodschap en teken van ‘nieuwe intocht in het beloofde land’; Jezus kon nergens anders zuiverder Gods liefdevolle bedoeling omtrent zijn zending gaan voelen en peilen dan door in de Jordaan te stappen en zich door Johannes te latendopen.”

Bibliografie

1. Adelbert. DENAUX, *De messiaanse verkondiging van de Doper en het doopsel van Jezus, Mc 1,7-11*, in: *Exegetisch commentaar bij de evangelieperikopen van jaarcyclus B Marcusevangelie, Dichtbij is uw Woord*, uitgave Werkgroep Sacerdos, Vlaamse Bijbelstichting, s.d., Mechelen, 238 pag., voor deze zondag, pag. 18-21.
2. Paul KEVERS, *Doop van de Heer*, in: *De bijbel lezen in woord en daad – B-Jaar*, Halewijn, Antwerpen, 2008, 170 pag., voor deze zondag, pag. 29-30.
3. Joop SMIT, *Het verhaal van Marcus. Sleutelpassages uit zijn evangelie*, KBS Uitgeverij (onderdeel van Uitgeversgroep Jongbloed, Heerenveen), 2011 (1^e druk), 159 pag., voor deze perikoop, pag. 37-38.